

דברים פרק כז

- (א) ויצו משה וזקני ישראל את העם לאמר שמר את כל המצוה אשר אנכי מצוה אתכם היום:
(ב) והיה ביום אשר תעברו את הירדן אל הארץ אשר יקוק אלהיך נתן לך והקמת לך אבנים גדולות ושדת אתם בשיד:
(ג) וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת בעברך למען אשר תבא אל הארץ אשר יקוק אלהיך נתן לך ארץ זבת חלב ודבש כאשר דבר יקוק אלהי אבתיך לך:
(ד) והיה בעברכם את הירדן תקימו את האבנים האלה אשר אנכי מצוה אתכם היום בהר עיבל ושדת אותם בשיד:
(ה) ובנית שם מזבח ליקוק אלהיך מזבח אבנים לא תניף עליהם ברזל:
(ו) אבנים שלמות תבנה את מזבח יקוק אלהיך והעלית עליו עולת ליקוק אלהיך:
(ז) וזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת לפני יקוק אלהיך:
(ח) וכתבת על האבנים את כל דברי התורה הזאת באר היטב: o

Devarim 27:8 instructs the Jews to write on a set of stones "all the words of this Torah" *baer heiteiv*. Ibn Ezra suggests that this means that the script was very clear, but so far as I can tell every prior Rabbinic source reads this as saying that it was written in 70 *leshonot*. Torah Temimah valiantly tries to understand *leshonot* as interpretations rather than languages, but *laaniyut da'ati* this is a deeply implausible reading in the various Rabbinic contexts.

What in the text generates this reading? The Baal HaTurim with characteristic mathematical brilliance notes that "HaTorah hazot baer heiteiv" in gematria adds up to 1258, as does "gam beshiv'im leshonot". But this is surely not the basis of the interpretation, as whatever one thinks of gematria generally, here the word "gam" is added in absolutely arbitrarily, and in general the Rabbinic phrase is "shiv'im lashon" rather than "leshonot".

Mizrachi offers an alternative gematria, that "heiteiv" adds up to 70; readers will doubtlessly note that it in fact adds up to 26, but Maharsha explains that the reference is to a different mode of gematria, in which one takes the value of the sequence $a + ab + abc + abcd$, here $5 + 15 + 24 + 26$, which does equal 70. But this too seems something less than evidence. On the other hand, Meshivat Nefesh seemingly suggests that the source of the interpretation is the extra second "yod" in "heitiev", and heiteiv only has one yod (and is spelled here exactly as it is elsewhere in Tanakh), and to that I still prefer even wild gematria as a source.

But it is not clear to me that the search for a "textual generator" is appropriate in cases such as this, where the ancient reading is essentially universal. It may be that this interpretation, as with many narrative expansions, simply always was the meaning of the text- perhaps *baer heiteiv* was an idiom.

The underlying content of the interpretation – which from a different perspective might be seen as generative – is that the stone tablets here were intended for the non-Jewish audience, hence the universal translation. Talmud Sotah 35b uses this as the explanation for how G-d could punish the Canaanites for their wickedness – after all, they were given the chance to learn Torah! And it is possible that in this reading the verse intends to justify Jewish uniqueness and G-d's favoring us, in the same manner as the commentaries that declare Bil'am to have prophetic powers equal to those of Mosheh.

A second textual issue, disputed in Sotah, is whether the Torah was engraved in stone, then covered with *plaster*, or rather engraved in plastered stone. I favor Malbim's understanding that it was both; this seems to me to conform to ancient Near Eastern contract practices, in which the contract was sealed in a clay cylinder and a copy inscribed on the outside of the cylinder – if anyone claimed forgery, the outside could be broken and the original revealed.

But Malbim's understanding seems not to cohere well with the notion that these stones were intended to educate Gentiles as to what G-d required of them. What I suggest therefore– perhaps homiletically - is that these stones were intended to give nonJews the capacity to hold the Jews accountable to the Torah – they were about gentile rights, not Gentile responsibilities.

Transparency is often very scary, but there is grave risk of corruption when a community leaves those outside it no language for critiquing it in a way that it can hear.

A contemporary analogy is whether to present Halakhah as a system that can be analyzed and evaluated exclusively in its own terms, or rather as a system intended to embody a set of ethical, moral, and/or spiritual values. Only the second option allows outsiders any language for critique, and I therefore often prefer it, even if it sometimes overabstracts or oversimplifies.

Shabbat shalom

תרגום ירושלמי דברים פרק כז

(ח) ותכתבון על אבניא ית כל מלי שבח אורייתא הדא כתב חקיק ומפרש טבאות מתקרי ומתרגם בשבעין לשון

רש"י דברים פרק כז

(ח) באר היטב - בשבעים לשון:

בעל הטורים דברים פרק כז

(ח) התורה הזאת באר היטב. בגימטריא גם בשבעים לשונות (סוטה לב א)

מזרחי (רא"ם) דברים פרק כז

(ח) באר היטב בשבעים לשון. כי היטב בצרופו עולה שבעים.

מהרש"א חידושי אגדות מסכת סוטה דף לב עמוד א

וּכְתַבּוּ עֲלֵיו כּו' בַּע' לִשְׁוֹן שְׁנֵאמַר בַּאֲר הַיֵּטֵב. דְּמִשְׁמַע בַּאֲר הַיֵּטֵב לְכֹל וְהֵרָא"ם פִּי' כִּי הַיֵּטֵב בְּצִרְפוֹ עוֹלָה ע' עַכ"ל וְהֵייוּ כְּזֵה ה' ה"י ה"ט ה"ט"ב הַכֹּל עוֹלָה ע' וְק"ל:

משיבת נפש דברים פרק כז

(ח) באר היטב. פירש"י בע' לשון. קצת תימא מי דוחקו לפרש כן. ושמעתי שקשה לו שנכתוב היטיב ביו"ד ויתירה היא. ופי' שבא ללמדין שבארו אותו בע' פנים ע"י צירוף וגלגול היטיב. ובזה הצירוף יוצא שם של ע"ב משם של ד' אותיות י' ד' ו' ד' בגלגול וצירוף, הרי ע"ב והבן. ובכ"ן עולה ג"כ ע"ב, ע"כ אמרינן ובכ"ן בר"ה וי"כ. ובזה השם באתה אסתר לפני המלך שנאמר ובכ"ן אבא אל המלך שהוא כולו רחמים.

תורה תמימה הערות דברים פרק כז הערה ו

ו) המפרשים פרשו בטעם הדבר כדי שיבינו כל האומות וידעו מה שכתוב בתורה, וכבר טרחו ועמלו המפרשים לפרש הדבר כפשוטו שהיתה כל התורה כולה כתובה על האבנים מועתקת בשבעים לשון אשר זה דבר שלא ישוער, ולכן קרוב לומר דרק עשרת הדברות היו כתובים עליהם, וכסמך ראי' לדבר אפשר להסמיך מלשון את דברי התורה ואם היתה הכונה על כל התורה לא הול"ל את דברי אלא את התורה וכמו בפ' וילך ויכתוב משה את התורה, ובאחד המאמרים שכתבנו בחקרי לה"ק (שפה לנאמנים, ווארשוי תרנ"ג) כתבנו בכלל ענין דרשה זו רעיון מושכל. אמנם לולא דברי המפרשים היה אפשר לפרש הלשון בשבעים לשון לא כמו שרגילים לפרש בשבעים שפות אלא כמו שפירשו בזוהר (ויקרא, רע"מ, כ') מ"ש שהסנהדרין היו יודעין בשבעים לשון, ופירשו דאינון שבעים פנים לתורה, ובאמת שם מוכרח לפרש כן, דפשוטו לא יתכן, וגם הכא יתפרש כן, ויתבאר מאד הלשון באר היטב שנתבארה התורה מכל פנים ומכל צד, ובאמת בלשון חז"ל רגיל לבא השם לשון במובן אופן ודרך, כמו לישנא בישא, לישנא קמא, לישנא בתרא, שפירושם, אופן רע, אופן ראשון ואופן השני, וכהנה הרבה: